

Corneliu LUPEȘ

ALEXANDRU PELIMON: UN PIONIER AL ISTORIOGRAFIEI BUCUREȘTENE

ALEXANDRU PELIMON – A PIONEER OF BUCHAREST HISTORY WORKS

Abstract: *Our concern regarding the memoirs of Bucharest included in the literary works dedicated to personalities of profile (Arghezi, Bacovia, Călinescu, Minulescu, Rebreanu, including the Pillat Donation, hosted by the last of the above mentioned museums, i.e. memorial houses) couldn't ignore a pioneer of history of Bucharest: I called Alexander Pelimon (1822-1881). Born on January 17 of the above-mentioned year, on the very place of one of the princely courts of the first chief town of our country, known as the Burned Courts because of a big fire, Alexander J. Pelimon joins its congeners, D. Berindei and IP Licherdopol, in initiating the history of the Romanian capital by writing a work which cannot be ignored: "BUCUR, THE HISTORY OF THE BUCHAREST FOUNDATION", by Pelimon Alesandru, Joseph Romano National Printing et. Comp. We've not been skipped over since Călinescu himself had mentioned him in the History of Literature, along with Bolliac, Catina, Andrei Mureșan, Gh. Sion, C. Negri, D. Dăscălescu, G. Săulescu, C. Caragiale, E. Winterhalder, N. Istrati, C. Aricescu, Ioan Sîrbu, Al. Donici in terms of "Petty Poetry". Our omission could only be an inexcusable ignorance.*

Agreeing with the opinion of the historians mentioned above, Pelimon is consistent in supporting the hypothesis: "Since then it can calculate the founding of Bucharest, which received its name from the famous Hero, Bucur"; In folklore, the famous Hero is the shepherd of the same name.

Being a lover of nature, Pelimon caught a cold in a pilgrimage to the land of Novaci. He died at just 59 years old. He is buried in a cemetery in Tirgu Jiu. At 188 years from his death and at 129 years since his birth, several grandchildren, led by that who perpetuates the name and surname, placed a memorial plaque. I was witness to the Christian memorial service and to the whole ceremony.

N-aș spune că m-a entuziasmat vestea de fi onorat să particip la „deshumarea” robului lui Dumnezeu, Alexandru, nu atât la cea din cimitirul din Târgu Jiu, unde-și doarme somnul de veci și unde, de fapt, are loc dezvelirea unei plăci memoriale, cât la comemorarea poetului, romancierului, istoricului, dramaturgului și publicistului care a fost Alexandru Pelimon. Evenimentul, în sine, cu tot ce-l înconjoară, se mulează, în ce mă privește, cum nu se poate mai bine, pe „fișa postului”. Nu rare sunt ocaziile în care îmi fac din *paseism* un titlu de glorie. Mai mult, dacă aș fi fost consultat, mi-aș fi ales să viețuiesc pe aceleași meleaguri, dar în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în prima parte a secolului al XX-lea. Toate acestea, până a se muta Ioana Pârvulescu, „cu arme și bagaje”, în amintitele jumătăți de secol. Pledoaria noastră nu ocolește nicicum

comemorarea aceleia căruia „doamna cu coasa” i-a dat întâlnire, acum 131 de ani, la Novaci, județul Gorj, strămutat apoi în actualul domiciliu de veci din cimitirul gorjean, unde, conform uzanțelor, cineva a rostit și un necrolog din care reproducem un fragment ce ne-a căzut la îndemână:

Natura era pentru dânsul idolul pe care îl admira, care-i formase caracterul. Cum sosea vara se pregătea de călătorie. În ultimii ani, călători (perfectul simplu, bătu-l-ar vina!) tot prin Carpați, mai ales dincolo de Olt, unde îmbolnăvindându-se anul acesta la o excursiune cu mai mulți amici din județul Gorj, pe când se afla pe vârful unui munte și fiind transportat în vale, luni 27 iulie, la comuna Novaci, muri grabnic...¹.

Nu ascund faptul că atunci când am primit această tentantă propunere, de a colabora la „eveniment”, am purces pe urmele lui Alexandru Pelimon în umbra acelui *ghid de lux* – l-am numit pe salvatorul nostru din totdeauna, G. Călinescu – în a cărei invocată *Istorie ...* de la 1941, scriitorul este pomenit în câteva pagini, figurând monografic la p. 248, împreună cu Bolliac, Catina, Andrei Mureșan, Gh. Sion, C. Negri, D. Dăscălescu, G. Săulescu, C. Caragiale, E. Winterhalder, N. Istrati, C. Aricescu, Ioan Sârbu, Al. Donici, sub aceeași umbrelă, *Poezia măruntă*, descoperire defel confortabilă. Apele s-au mai limpezit atunci când, în Introducerea la *Impresii de călătorie în România* a lui Al. Pelimon, București, Editura Sport-Turism, 1984, semnată de un alt corifeu al criticii noastre literare, Șerban Cioculescu, propriile-mi rețineri au fost nu numai confirmate, ci și îndreptate de G. Călinescu însuși, în intervențiile ulterioare. Pe lângă amintitul C. Negri (1816-1876) și Dimitrie Bolintineanu (1819-1872), la care face aluzie G. Călinescu atunci când se referă la Pelimon, care „scrie versuri bolintinianești”, pe unii dintre congenerii lui Alexandru Pelimon i-am întâlnit, nu de mult, în preocupările noastre: Ion Ghica (1816-1897), Mihail Kogălniceanu (1817-1891), Vasile Alecsandri (1819-1890), Vasile Boerescu (1830-1883), Alexandru Odobescu (1834-1895), P.P. Carp (1837-1919), Titu Maiorescu (1840-1917), toți și cu preocupări diplomatice, la care cu greu s-au lăsat antrenati, dar pe care le-au slujit cu onestitate și dăruire, atribute de netăgăduit, atunci când cântărim rezultatele.

Impresionează la Alexandru Pelimon o covârșitoare și convingătoare bibliografie și, mai cu seamă, multitudinea domeniilor abordate, pentru acele timpuri de pionierat, așa cum am consemnat dintru început. Cum asemenea informații nu lipsesc din dicționarele de profil: *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, pp. 670-671; D.G.L.R. (P-R), pp. 179-181, ambele purtând semnatura Gabrielei Drăgoi; DSR (M-Q), pp. 670-671, semnat de Al. Piru, dar și din alte contribuții invocate mai înainte, prefața lui Șerban Cioculescu la *Impresiuni de călătorie în România* și bibliografia ce însoțește textul (pp. 150-153), ne oprim la preocupările istoricului Alexandru Pelimon, care, împreună cu J. Genilie, D. Berindei și I. P. Licherdopol², se numără printre pionierii disciplinei care au pus bazele unor asemenea abordări referitoare la „BUKUR, istoria FUNDĂRII BUCUREȘTILOR de ALESANDRU PELIMON”, București, Tipografia Națională a lui Iosif Romanov et Comp.

¹ Alexandru Pelimon, *Impresiuni de călătorie în România*, Cuvânt înainte de Șerban Cioculescu, București, Editura Sport-Turism, 1984.

² Primii istoriografi ai Bucureștilor.

În prefață, Alexandru Pelimon invocă o lucrare tradusă din limba maghiară, *Arătarea întâmplării fetei lui Bogdan Voievod al Țării Moldovei, din anul de la Hristos 1346*, lămurindu-ne că

văzui întrânsa descrierea vieții lui Bucur, fondatorul Bucureștilor. Bucur nu fu mai mult pentru mine acel simplu cioban, după cum credeam și cum cred și alții, ci un erou ilustru, mare luptător în contra barbarilor ce inundaseră România și Moldova în acei timpi, fiul lui Laic Vodă, după cum arată această cronică: – Ladislas, Laiotă sau Vlad I Basarab, unchiul lui Mircea Vodă³.

În primul capitol, „Bucureștiul”, istoricul purcede la descrierea așezării, amintind și de „acea bătrână zicătoare: Dâmboviță apă dulce/ Cine bea nu se mai duce!”.

Tot aici sunt evidențiate mănăstirile și hanurile din acel timp. Autorul deplânge stricăciunile făcute de turci, tătari, poloni, nemți și preamărește figura lui Mihai Viteazul,

eroul României în secolul al XVI-lea, care făcu să se respecte drepturile acestui popor prin victorioasele sale fapte și învingătorul Nicopolei, al Hârșovei, Brăilei, la Călugăreni, la domnul Secuilor al toatei populații din Ardeal, scutul apărător în care se reazămă sașii (...) marea bătălie din marginea Sibiului la 1600; [Șelimbăr, adăugăm noi] în urmă avea a se lupta cu Polonii în contra lui Ieremia Movilă ...⁴.

Sunt amintite apoi fostele capitale de la Câmpulung și Târgoviște, punct terminus București, împreună, evident, cu domnitorii respectivi: Laiotă Vodă, Mircea cel Bătrân, Vlad Tepes, „cel care la 1460 reînnoi vechile tratate, încheiate între țară și Poarta Otomană”. În capitolul al III-lea, *Bucur*, aflăm: „Mai întâi veți ști că numele Radu în limba slavonă înseamnă BUKUR, care derivă de la zicerea radosti, bucurie”⁵. Suspectându-i pe străini că „le-a plăcut să micșoreze aceea ce atinge istoria națiunii române [...] cum că Bucur fu numai un simplu cioban”, autorul *Istoriei* insistă asupra faptului că: „Acel Bucur, sau Radu pe slavonește, luptător contra barbarilor și fondatorul orașului București, se înrudi de către mama-sa cu Ioan Corvin și Matias Corvin, regele Ungariei (s.n.)”⁶. Pentru a nu pune „la grea caznă” răbdarea auditorului sau lectorului, topim capitolele IV, V, VI, oprindu-ne, totuși, la capitolul VII, pentru a reproduce strofa a treia din cântecul unei fete: „Cât foc pe mine, ce mă voi face!.../ Decât c-un barbar a mă însoți,/ Mai bine moartă voesc a fi,/ Sau toată în piatra a mă preface”⁷.

Sărim și dialogurile capitolului al X-lea, cât și peste următoarele, dedicate Moldovei, sau unor legende (XIII) etc., nu și peste cel de al XV-lea, prin care ajungem la *Noua capitală a României*, din care desprindem imagini până mai ieri familiare, unele și astăzi.

Văzând cineva atâtea case grămădite, turnuri sau drumurile bisericilor sau ale mănăstirilor ce se văd ca o panoramă din Dealul Spirei [unde la 17 ianuarie 1822 se născuse Alexandru Peliman, al patrulea copil al soților Antonie Pandeli Pantelimon și a

³ Alexandru Pelimon, *Impresiuni...*, pp. 191-192.

⁴ *Ibidem*, p. 197.

⁵ *Ibidem*, p. 205.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, p. 224.

soției sale, Maria], din Dealul Filaretului sau de la Cotroceni, va ști că populația sa se urca la o sută de mii de suflete, sau poate și mai mult cu străinii ce vin și ies.⁸

În ultimile rânduri ale *Istoriei* sale, Alexandru Pelimon pune pecetea finală:

... Bucur sau Radu, fiul lui Laiotă sau lui Vlad I, care mai târziu, după cum arată scrierea părintelui Horga, după trecere de mai mulți ani, a fost ales pe tron... De atunci se poate socoti fondarea Bucureștiului, ce-și primi numele de la acest faimos erou al României, Bucur!⁹

Înainte de a pune punct acestor rânduri (gânduri), divulgăm o mai veche îndoială potrivit căreia cutare operă sau scriitor ce aparține acelor timpuri este „contemporanul nostru”, sau că noi, cei de astăzi, suntem „țara lui Caragiale” etc. Virtuțile ca și viciile sunt, în linii mari, cam aceleași din toate timpurile, am spune chiar înaintea nașterii lui Iisus. Totu-i să fie gândite cu bună credință și scrise cu bună cuviință. Recomand pentru bibliografie un citat din autorul comemorat, ale cărui „observațiuni” – ca să ne exprimăm în vocabularul acelor vremuri – din urmă cu două secole sunt valabile și astăzi, teamă ne e că și mâine, fără a fi „contemporanul nostru”, sau noi, „contemporanii lui Alexandru Pelimon”:

Când țara aceasta va fi organizată și cultivată, având căi de comunicațiune și va garanta călătoriei toate înlesnirile și mijloacele vizitatorului despre cele necesare vieții [...] nici c-ar mai avea nevoie românii de-a merge să se ruine prin alte staturi, cheltuind pe la băile de acolo¹⁰.

⁸ *Ibidem*, p. 284.

⁹ *Ibidem*, p. 310.

¹⁰ *Ibidem*, p. 5.